

Ellen Keys förord till Signe Hebbes Minnen 1919.

Det var under 1890-talet jag genom Signe Hebbes systerdotter – min vän Annette Vedel – infördes i Wendelas och Signe Hebbes hem. De tre vindskuporna vid Sturegatan liknade icke något annat av de hem man vid den tiden besökte. När man trädde in i de ganska stora rummen med de djupa fönsternischerna, de gamla björkmöblerna, de många bilderna från Signe Hebbes kamrat- och lärljungekrets och i det mellersta fann Wendela Hebbe i sin stora länstol, fick man intrycket att för dottern hela hemmet endast var infattning till en sällsynt ädelsten: Modern. Sällan har en dotter så helt samlat sina känslor på sin mor som Signe Hebbe sina omkring den då redan bräckliga gamla, som Signe omgav med sin ömhet, sina omsorger, ja, man kan säga sin behagsjuka. Ty det var Signes glädje att de silvervita lockarna skulle glänsa välordnade under den fina tyllmössan, att en ljusblå – just ljusblå – schal skulle omgiva de fina skuldrorna, att de åldriga händerna skulle få det arbete, de bäst kunde syssla med, att de vackraste blommorna skulle ställas på bordet framför de milda, bruna ögonen, som nu endast skumt kunde skönja deras skönhet. Tiden hade även dämpat hörseln, men icke mer än att Wendela Hebbe med ett milt leende lyssnade till stormarna i rummet utanför, där dottern gav sina lektioner. Och vilka lektioner! Att eleverna dyrkade Signe lika mycket som de darrade inför henne, att hon själv med den mest lidelsefulla gripenhet lät bannor eller beröm flöda, att hon härmade och gjorde narr av de misslyckade försöken – allt detta bidrog att göra hennes undervisning i sång och plastik till den mest levande, i dubbel mening lärorika man kunde bevittna. Wendela Hebbe kunde icke följa alla enskildheterna, märkte nog ej heller huru bedrövade eleverna stundom blevo. Men hon yttrade då och då en undran, om flickorna riktigt förstodo sig på vad Signe menade eller rättare huru väl hon menade dem? Nu, när de äro spridda för för alla världens vindar, har det gång efter annan visat sig, att de åtminstone senare uppskattat det varma nit och den geniala makt, som på så enastående originellt sätt förenas i Signe Hebbes undervisning, att det ännu anses som ett privilegium att få åtnjuta densamma. Såväl lärljungarna som umgängesvännerna fingo allt emellanåt glimtar av den skatt, som i de följande "Minnena" meddelas.

Då och då blevo t.ex. lektionerna illustrerade genom anekdoter från Signes studieår och teaterliv. Eller hennes barndom om vilken hon berättade att Thomander kallade henne "den grimme Elling" och "skrapkakan". Det var således ej på grund av yttre förmåner hon nått fram. Och detta blev en uppmuntran till samma mödor, som givit Signe själv en slutlig framgång. De stora personligheter, hon lyssnat till, framställdes som föredömen och de metoder hon fördömde blevo illustrerade med såväl mimiska som plastiska och vokala härmningar, oförgätliga även för den, vilken likt mig endast lyssnade som en utanförstående.

Då lektionerna voro slut och Signe vid sitt middagsbord samlat några vänner och elever, fick man det rikligaste tillfälle att undra över och beundra den utomordentliga livskraft, hon fått i arv från de småländska förfäderna och den outsläckliga glöd hon ärvt från södern: hennes farmor var nämlige italienska. Själv hade Signe lärt sin förträffliga trotjänarinna Thilda de utsökta italienska rätter, som ofta framdukades. De fina viner som bjödos voro vanligen vängåvor. Men den festivitas dessa sena middagar i en liten krets alltid ägde kom från värdinnan själv. Allt emellanåt sprang denna från bordet, för att inne hos "Wenselan" se efter om rätterna smakade, för att ge en smekning eller ett ömt ord. Återkommen till gästerna fann Signe – ifall dessa hämtat sig från de skratssalvor hon kort förut framkallat – tid att på äkta gammaldags husmoderssätt truga dem att äta mer medan hon med samma oförbränneliga lynne fortsatte underhållningen.

Av det goda vinet liksom av den goda rätten kom sedan ofta en sändning till någon sjuk vän. De gåvor Signe Hebbe mottog gladde henne städse mest då hon – gav bort dem till en annan! När hon häromåret fått Idunpriset, hörde jag henne disponera användningen av de tusen kronorna. Det, som stannade på hennes egen del, var mycket omärkligt.

Ingen skulle fullt kunna återge det sprudlande liv, de kraftord, de infall, den mimik, som bilda en hel föreställning då Signe Hebbe själv berättar. De minnen, som här äro meddelade, bevara något av denna. Då Signe

själv icke ägde krafter eller lust, att nedskriva sina memoirer, är det ovärderligt, att hon funnit en så själiskt inträngande förståelse, som den med vilken hennes minnen här blivit uppfattade och återgivna.

Ledträden för Signe Hebbes del i dem har varit sanningen men icke *hela* sanningen. Överallt där denna kunnat såra ännu levande eller efterlevande har den blivit förtigen. De bittra erfarenheter, dem teaterlivet liksom det enskilda livet beredde Signe Hebbe, har hon förbigått, och ofta är hon mera försynt än vi, som lyssnat till henne, äro fullt nöjda med. Ty många vackra drag ur hennes eget liv ha icke blivit berättade och många obetalbara roligheter försjunka i glömskan. Ej få av de drag, som kommo de lyssnandes ögon att tåras, sakna vi här nedan och de högtider av löje, som man hos den *berättande* Signe Hebbe ännu får uppleva, kunna de henne endast *läsande* således ej deltaga i. Det torde vara möjligt, att ett och annat minnesfel insmugit sig, som hennes unga tolkarinna givetvis icke varit i stånd att rätta, men dessa böra dock vara mycket få. Ty just genom Signes ovanliga koncentration omkring de två stora föremålen för hennes kärlek – hennes mor och syskonbarn, hennes konst och hennes lärljungar – har hennes minne bevarat en för hennes 82 år sällsynt klarhet liksom även hennes berättarkonst sitt sprudlande liv. De möjliga små minnesfelen torde vara rätt oväsentliga och minnen kunna kanske framdeles bli fullständiga av hennes lärljungar eller anhöriga eller den tecknarinna, vi ha att tacka för de nu framlagda.

Tyvärre äro åtskilliga av de mest intressanta breven och Wendela Hebbes egenhändiga anteckningar om Signe förlorade. De voro lämnade åt norskan fru Gulowswen – vilken lånat dem för att skriva om Signe – men försvunno spårlöst vid fru Gulowswens plötsliga död. Där funnos brev från Gade, Ristori, Jenny Lind, Ambroise Thomas, som lovade att göra allt för Signe Hebbe, om hon kom till Paris, o.s.v.

Den grannlaghet gentemot andras känslor, som kommit Signe att förtiga mycket av det förflutna, har även orsakat att dessa minnen framför allt blivit fyllda av andras brev och bilder. Främst då moderns och de stora personligheter, som voro dennas vänner och beundrare, ett i detta fall liktydigt ord. Övärderliga äro i detta hänseende breven från Almqvist, i vilka denne givit några inblickar i sitt eget väsen, som äro av

ovärderlig betydelse. Genom Wendela Hebbes brev till Tegnér erhåller man medelbara intryck av denne andre storman i vår vitterhet. I vilken grad Tegnér visade icke sitt biskopliga men sitt verkliga väsen för den dåvarande unga "frun i Småland", anar man i tonen av Wendela Hebbes brev.

Om de två mest ingripande sorgerna i Signe Hebbes liv – den avbrutna teaterbanan och senare moderns död – har Signe varit förbehållsam som den stora sorgen är det.

Den således, som av Signe Hebbes minnen torde vänta sig en krönika över operastrider och andra dagshändelser, blir djupt bedragen. Den åter som vill få en bild av den lidelsefullt hängivna dottern och konstnärinnan Signe Hebbe skall i denna bok – såväl på som mellan raderna – kunna läsa sig varm inför den sålunda vunna bilden av en bland de mycket få *geniala* kvinnor som den svenska konsten kan förete.

Ellen Key.